Otvoreno računarstvo

2. Norme

Creative Commons



Otvoreno računarstvo 2022/23 by Ivana Bosnić & Igor Čavrak, FER is licensed under CC BY-NC-SA 4.0

Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

This license requires that reusers give credit to the creator.

It allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, for noncommercial purposes only.

If others modify or adapt the material, they must license the modified material under identical terms.

BY: Credit must be given to you, the creator.

NC: Only noncommercial use of your work is permitted.

SA: Adaptations must be shared under the same terms.

Otvoreno računarstvo

2. Norme

- Uvod i primjeri
- Razvoj norme

"Otkad je svijeta i vijeka..."

- Noževi su u upotrebi od kamenog doba
- Za lakše rezanje u uporabi su dva noža
- U srednjem vijeku se umjesto jednog noža pojavljuje vilica
 - u Europu je vjerojatno došla s Bliskog istoka
- Norme se razlikuju od skupine do skupine
- Ne postoji ispravna norma, samo prihvaćena

- Za prihvaćanje norme moraju postojati:
 - Potreba
 - Dogovor



Norme...

- nôrma ž *(G mn -ā/-ī)*
 - pravilo, propis, obrazac,
 - kriterij prema kojem se određuje kako bi nešto trebalo biti
- lat.: drvodjelski kvadar, pravilo, predložak
- Norme na FER-u
 - Predmet Upravljanje kakvoćom
 - općenito o normama, uloga norma u poslovnom procesu
 - Predmet Otvoreno računarstvo
 - norme u računarstvu i njihova primjena

Norme u Hrvatskoj:

- Hrvatski zavod za norme
 - https://www.hzn.hr/
- Pristup normama za akademske građane
 - https://hrn4you.hzn.hr/
 - Čini se da ne radi :-O

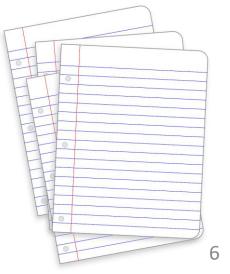
Pandemijske norme:

- Privremeno besplatno preuzimanje norma za osobnu zaštitnu opremu i medicinske proizvode
 - https://www.hzn.hr/default.aspx?id=1875
- Besplatni dokument CWA 17553:2020, Zaštitne maske za lice za gradanstvo
 - https://www.hzn.hr/default.aspx?id=1892

Objašnjenje na predavanju – zgodan primjer za predmet

Norme - definicije

- Standard a document, established by consensus and approved by a recognized body, which provides, for common and repeated use, rules, guidelines or characteristics for activities or their results, aimed at the achievement of the optimum degree of order in a given context.
 - ISO/IEC Guide 2: 2004
- Standard a technical specification, adopted by a recognized standardization body, for repeated or continuous application, with which compliance is not compulsory
 - European regulation on standardization (1025/2012)



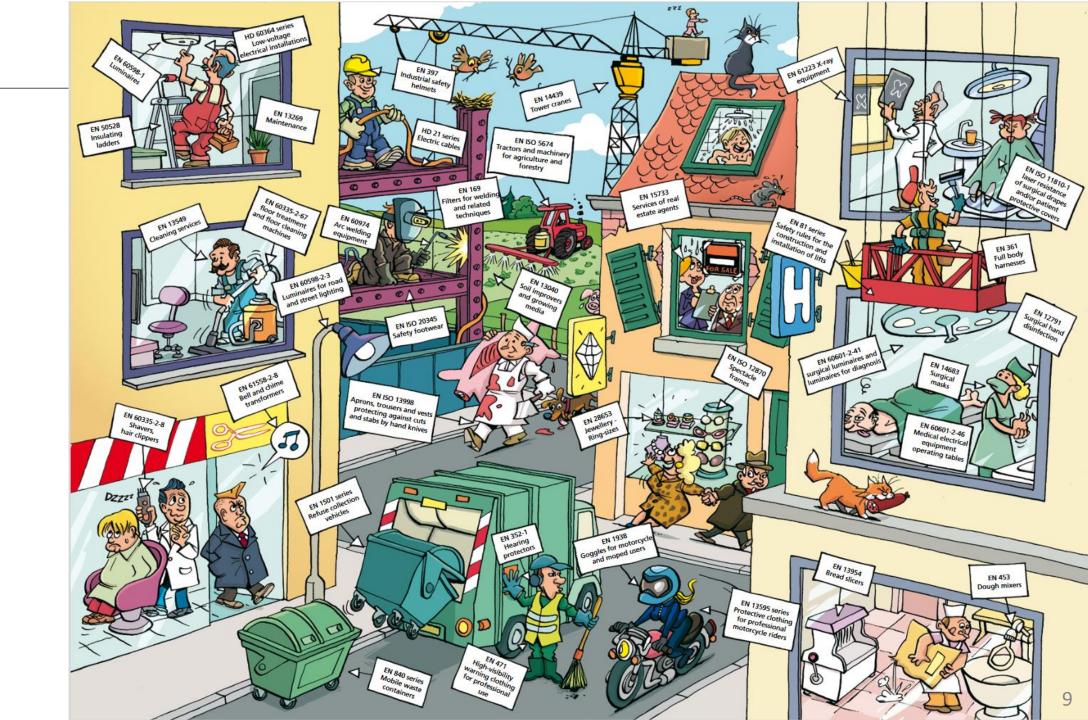
Otvoreni sustavi i norme

- Skup definiranih norma
 - Olakšavaju suradnju
 - Olakšavaju povezivanje
 - Omogućuju konkurentnost
 - Omogućuju neovisnost o proizvođaču
- Govorimo o stvarnim sustavima i stvarnom životu, ne o apstraktnim pojmovima:
 - SAD ANSI/IEEE
 - Europa ISO
 - Hrvatska ISO (Zavod za norme)
- Neki više vole udruge financirane od proizvođača
- Postojanje okvira norma potiskuje inovacije



Avenue Marnix 17 - B-1000 Brussels





CENELEC Standards@Work

Ključni pojmovi:

- Donositelji norma moraju biti neovisni o proizvođaču
- Otvoreni sustavi znače funkcionalne produkte, ne apstraktne pojmove
- Suradnja između različitih sklopovskih platforma
- Prenosivost aplikacija na razne platforme
- Lakoća prelaska sa starih sustava na nove
- Zaštita investicija u sadašnje sustave
- Umrežavanje i komunikacija bez obzira na fizičku lokaciju

Kako do otvorene norme?

Norme neovisne o proizvođaču donose:

- prenosivost
- povezivost
- suradnju
- zamjenjivost (dobavljača, starih sustava s novim)
- zaštitu investicija
- smanjenje troškova

• Inovativnost?

Potisnuta (u drugim smjerovima), ali ne i ugušena!

Normirano? Otvoreno?

- Sklopovlje
 - Procesori? (x86, ARM)
- Memorije (DDRx, flash)
 - Komunikacijsko sklopovlje (RS-232, Ethernet, ATM)
- Programski jezici
 - ISO C, C11, ISO/IEC C++ 14, Java, Fortran 95, ...
- Drugi jezici
 - Talijanski, španjolski, njemački, norveški, ...
 - HTML5, HTML 4.0, CSS 2, CSS 3, ...

- Mrežni protokoli
 - Ethernet, TCP/IP, HTTP, FTP, IMAP, ...
- Usluge
 - WWW, CORBA, ...
- Alati
 - GDB, Eclipse, Java, .Net, ...
- Oblici zapisa
 - JPEG, PNG, PDF, ODF, ...
- Algoritmi...

Razvoj otvorenih standarda

OpenStand

- Inicijativa razvoja moderne paradigme za razvoj otvorenih normi
- Prvotni potpisnici: IEEE, ISOC, IETF, IAB, W3C

5 principa

https://open-stand.org/about-us/principles/





Respectful Cooperation Between Standards Organizations



Adherence to the Fundamental Parameters of Standards Development



Whereby each respects the autonomy, integrity, processes and intellectual property rules of the others

Including due proccess, broad consensus,transparency, balance and universal openness



Collective Empowerment to Strive to Develop Standards (that are Chosen and Defined Based on Technical Merit



Availability of Standards Specifications



- As judged by the contributed expertise of an open and global experts community
- Provide global interoperability, scalability, stability and resiliency
- Enable global competition
- Serve as building blocks for further innovation.
- Contribute to the creation of benefit for humanity

- Made globally accessible to all for implementation and deployment
- Defined procedures to develop specifications that can be implemented under fair terms
- Ensuring a broad affordability of the outcome of the standardization process (opennes of input and output)



Voluntary Adoption by the Standards Market



The success of a standard is determined by the market



https://open-stand.org/wp-content/uploads/2014/08/ OpenStand 5Principles v4b.png

Razvoj otvorenih standarda

OpenStand

- Inicijativa razvoja moderne paradigme za razvoj otvorenih normi
- Prvotni potpisnici: IEEE, ISOC, IETF, IAB, W3C
- 5 principa
 - https://open-stand.org/about-us/principles/
- 10 prednosti



OpenStand Principles encourage the open, inclusive and collaborative development of standards that:





BECOME AN ADVOCATE FOR OPEN DEVELOPMENT AT WWW.OPEN-STAND.OAG

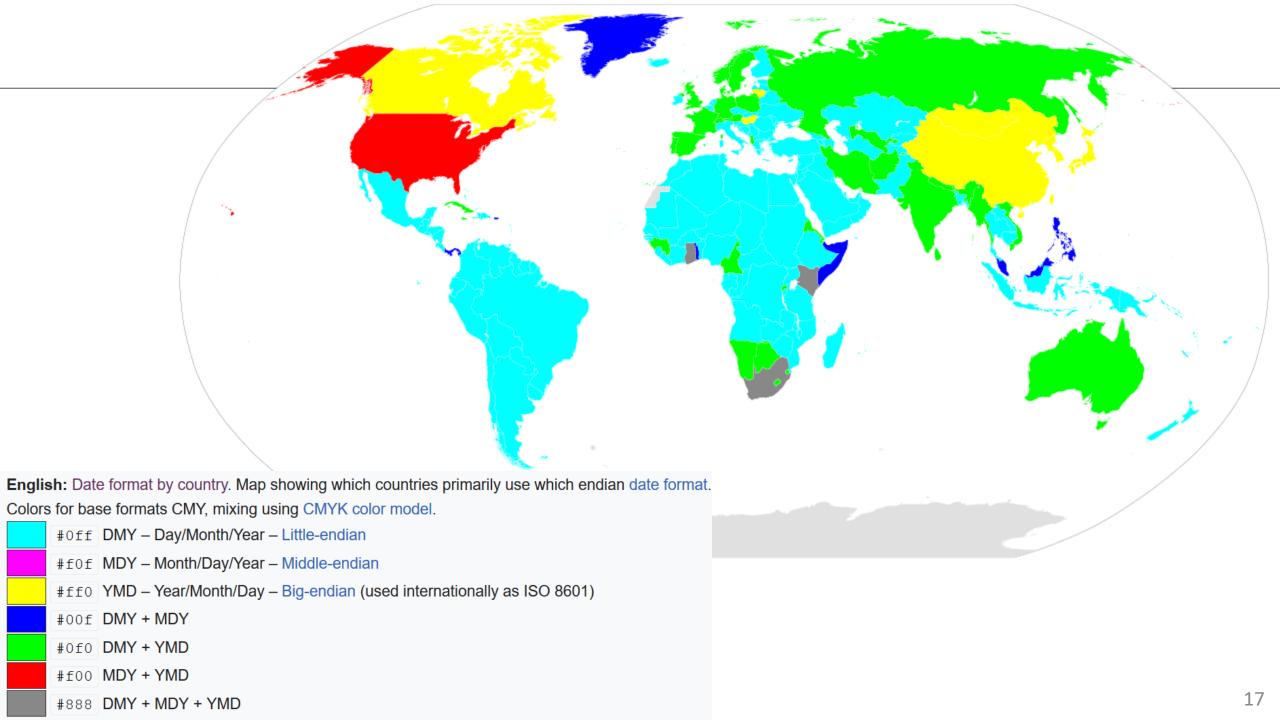
POSIX

- Portable Operating System Interface
- Potreba za usklađivanjem sučelja operacijskih sustava (system calls)
 - Programskih
 - Korisničkih
 - Mrežnih
 - Odnosi se na grupu norma IEEE 1003.n i dijelove ISO/IEC 9945
 - IEEE 1003.1-1998 = POSIX.1
- Primjer: fork() IEEE 1003.1-2004
 - The fork() function **shall** create a new process.
 - The new process (child process) shall be an exact copy of the calling process (parent process) except as detailed below:
 - The child process shall have a unique process ID.
 - The child process ID also shall not match any active process group ID.
 - **.**..

```
#include <unistd.h>
pid_t fork(void);
```

Pisanje datuma i vremena

- ISO 8601:2004 Data elements and interchange formats; Information interchange;
 Representation of dates and times
 - Međunarodna ISO norma
 - Hrvatski zavod za norme preuzeo i tu normu nema druge hrvatske norme
 - Jezično neovisan
 - Čitljiv strojno i ljudima
 - Jednostavno se sortira i uspoređuje
 - Veće jedinice prije manjih
 - Dozvoljeno je izostaviti pojedine komponente
 - nije potrebna tolika preciznost
 - potrebno je uštedjeti na zapisu
 - pravila za interpretaciju
- Zapis datuma, vremena i vremenskih intervala
 - yyyy-mm-dd
 - hh:mm:ss
 - yyyy-mm-ddThh:mm:ss



Otvoreno računarstvo

2. Norme

- Uvod i primjeri
- Razvoj norme

Razvoj norme

- 1. Skupina
 - ima:
- 2. Potreba
 - skupina ili netko drugi daje:
- 3. Prijedlog rješenja
 - te se dolazi do:
- 4. Dogovor (konsenzus) o prihvaćanju
- 5. Izrada i objavljivanje norme
- 6. Osuvremenjivanje norme

Lijepo opisani primjer: <u>proces nastanka algoritma AES</u>

Razvoj norme – primjer algoritma AES

Skupina

Američka vlada (NIST)

Potreba

Zaštita podataka kriptoalgoritmom nove generacije umjesto algoritma DES

Prijedlog rješenja

- Debata o postupku izbora algoritma siječanj-rujan 1997.
- Kandidati: CAST-256, CRYPTON, DEAL, DFC, E2, FROG, HPC, LOKI97, MAGENTA, MARS, RC6, Rijndael, SAFER+, Serpent, Twofish kolovoz 1998.

Razvoj norme – primjer algoritma AES

Dogovor (konsenzus) o prihvaćanju

- Diskusija o kandidatima (2 skupa) kolovoz 1998., ožujak 1999.
- Finalisti kolovoz 1999.
- Rijndael, Serpent, Twofish, RC6, MARS
- Analiza finalista (3. skup) travanj 2000.
- AES = Rijndael algoritam listopad 2000.

Izrada i objavljivanje norme

Odobrena FIPS (Federal Information Processing Standard) norma – veljača-studeni 2001.

Osuvremenjivanje norme

- Debata o svojstvima algoritma i primjenjivosti u pojedinim situacijama
- Stalna kriptoanaliza i pronalaženje ograničenja i slabosti algoritma
- Primjer: evolucija DES u 3DES

Tko **predlaže** norme?

- Proizvođač
- Udruga
 - rezultat dogovora udruženih proizvođača
 - udruga/proizvod (alliance/product)
- Interesna udruga
 - vrijeme pojavljivanja krajnjeg proizvoda nepoznato
 - Udruga (alliance/marketing)

Norme nemaju vrijednost bez pravne podrške i podrške tržišta

Tko donosi norme?

- Formalno, neovisno tijelo
 - pravna norma *de iure*
 - slijedi vodeću tehnologiju (dobitak na vremenu)
 - Primjeri: protokol TCP/IP, ASCII, Unicode, Wireless 801.11n

Tržište

- široko prihvaćen proizvod postaje norma
 - de facto/proizvod (product)
 - Primjer: IBM PC, tipkovnice QWERTY, modemske naredbe "AT", Adobe Postscript
- široko prihvaćen proizvod licenciran drugima
 - de facto/licenca (licensable)
 - Primjer: AT&T UNIX

Sloboda i rizik

Odabir norme uvjetuje

- Mogućnost izbora krajnjeg proizvoda na tržištu
- Rizik (kratkoročan i dugoročan)

Tip norme	Mogućnost izbora	Rizik
pravna (de iure)	velika	mali
proizvod (de facto)	mala	mali-velik
licenca (de facto)	srednja	mali-srednji
proizvod/udruga	srednja	srednji
udruga	mala	vrlo velik

Formalna tijela

- ISO International Standards Organization
- ITU-T International Telecommunication Union Telecommunication Standardization Sector
- W3C World Wide Web Consortium
- IETF Internet Engineering Task Force
- IEEE Institute of Electrical and Electronic Engineers
- IEC International Electrotechnical Commission
- ANSI American National Standards Institute

Postupci razvoja normi - IEEE

IEEE

- Postupak: The Standards Development Lifecycle
 - https://standards.ieee.org/develop/index.html
 - https://standards.ieee.org/develop/develop-standards/process.html
- Primjeri:
 - https://en.wikipedia.org/wiki/IEEE Standards Association

Postupci razvoja normi – W3C

W3C – World Wide Web Consortium

- Interoperabilnost Weba
- W3C mission: To lead the World Wide Web to its full potential by developing protocols and guidelines that ensure long-term growth for the Web
- Postupak: W3C Process Document
 - https://www.w3.org/Consortium/Process/
 - Poglavlja:
 - 1. Introduction
 - 6.2. The W3C Recommendation Track uvod
 - 6.2.1. Maturity Levels on the Recommendation Track
- Primjeri:
 - https://www.w3.org/standards/

Korišten CreativeCommons sadržaj

- Date format by country
 - Modified by: <u>Pl lee123</u>, Author: <u>TopoChecker</u>, —[<u>ALANM1(talk</u>)]— Original
 (<u>File:Date format by country.svg</u>) by: <u>TopoChecker</u>, Own work based on: <u>Date.svg</u> by
 <u>Artem Karimov</u>